

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 44915-02-20 ג.א.ג. ואח' נ' ס.א.ג. ואח'

בפני כבוד השופט, סגן הנשיא אסף זגורי

תובעים

1. ג'א.ג.
2. ק.א.ג.
3. ע.א.ג. (אדם שמונה לו אפוטרופוס)

נגד

נתבעים

1. ס.א.ג.
2. בנק לאומי
3. האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון
4. היועץ המשפטי לממשלה במשרד הרווחה

החלטה

1. לפניי בקשה לסעד זמני בעניינו של מר ע.א.ג. (להלן 'ע.א.ג.') שהוא אדם שמונה לו אפוטרופוס בבית הדין השרעי. הבקשה הוגשה על ידי אביו של ע.א.ג. ודודו ונטען בה כי הוריו של ע.א.ג. (התובע והנתבעת 1) מונו כאפוטרופוסים על עניינו בבית הדין השרעי בנצרת לפני כשבע שנים, אך בפועל הנתבעת 1 ניהלה את עניינו הכספיים והכלכליים של בנם. עוד נטען, כי ע.א.ג. זכה לפיצוי כספי בסך 2,000,000 ₪ ולאחר ניכוי שכר טרחת עו"ד נותרו בידיו כ- 1,300,000 ₪ אך רוב הכספים האמורים "התאדו" בעקבות בזבוזים ראוותניים של הנתבעת 1 על צרכים שאינם משמשים את ע.א.ג. ועל כן יש לבטל מינוי האפוטרופסות שניתן בשעתו וכן לאסור משיכת כספים מחשבון הבנק שבו נותרו שארית כספי הפיצוי.
2. הבקשה לסעד זמני הוגשה עוד בטרם הגשת תביעה עיקרית והיה זה מורכב להבין ממנה מיהות הצדדים, הקשר ביניהם, הסבר לעיתוי הגשת הבקשה, שאלת הסמכות העניינית ועניינים נוספים מורכבים.
3. יחד עם זאת ובשל החשש לפגיעה בטובתו של ע.א.ג. נעתרתי לבקשה במעמד צד אחד וגם מינתי עבורו אפוטרופוס לדין מטעם הלשכה לסיוע משפטי במחוז צפון וקבעתי דיון במעמד הצדדים, דיון שנערך אתמול.
4. לקראת הדיון הוגשה גם התביעה העיקרית ומנגד הוגשו תגובות המשיבים, כאשר ב"כ היועמ"ש והאפוטרופוס הכללי והאפוטרופוס לדין הסכימו להותרת הצו הזמני על כנו ואילו המשיבה התנגדה לכך. בעניין הסמכות העניינית עמדות ב"כ האפוטרופוס הכללי, ב"כ היועמ"ש וב"כ המשיבה על העברת ההליך לבית הדין השרעי בנצרת שמינה את ההורים כאפוטרופוסים.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 44915-02-20 ג.א.ג. ואח' נ' ס.א.ג. ואח'

5. שאלת הסמכות העניינית:

5.1. ב"כ התובעים מתנגד מכל וכל להעברת התובענה לבית הדין השרעי ועיקר טיעונו הוא כי הדבר פוגש בחופש הבחירה של שולחיו לבחור בערכאה בה מעוניינים לנהל את עניינם. הוא ביקש להפנות את בית המשפט לפסיקת בית המשפט העליון ולפסיקת בית משפט זה במקרים אחרים שבהם נבחנו הכללים של "סמכות נמשכת" וטען כי אותם כללים צריכים לחול גם בנסיבות מקרה דנן. לדבריו אין זה משנה אם מדובר בסכסוך משמורת או מזונות או אפוטרופסות, הכללים הינם זהים.

5.2. לגישת ב"כ התובעים לא מתקיים במקרה דנן התנאי של "דן ופסק" על ידי בית הדין השרעי ואין במינוי האפוטרופוסים על ידו כדי לחסום את התובע מלעתור לבית משפט אחר. בנוסף, גם אם מדובר בקיום התנאי של "דן ופסק" הרי שלאור ריחוק הסוגיה כעת מבחינת הזמן, ניתן לאפשר קיום דיון בבית משפט זה ולא בבית הדין השרעי שנדרש לסוגיה.

5.3. ב"כ המשיבים טוענים כי בנסיבות מקרה זה הסמכות היא לבית הדין השרעי מכוח סעיף 74 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב – 1962 המאפשר ומסמיך אותו בית דין שנתן החלטה למינוי אפוטרופוס לשנות מהחלטותיו אם נשתנו הנסיבות.

5.4. ב"כ המשיבים מוסיפים כי אף לפי גישת ב"כ התובעים הסמכות היא לבית הדין השרעי שכן בית דין זה דן ופסק לעיצומה של בקשה לאחר קיום דיון פרונטלי לפניו ובנוסף הצדדים עצמם עתרו לבית דין שרעי אחר (ביפו) לקבלת הוראות שבאמצעותן יוכלו למשוך ₪10,000 מדי חודש מכספיו של ע.א. כך שגם מבחינת "ריחוק הסוגיה" בזמן או בנושא אין כל ממש בטענות ב"כ התובעים.

5.5. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התשכ"ב – 1962 קובע בסעיף 78 כי הסמכות העניינית לפעול מכוחו נתונה לבית המשפט לענייני משפחה אך מצד שני הוא אומר מגן על דינים קודמים וקובע בסעיף 79 שאינו בא לגרוע מסמכויות בית דין דתי, כך שמקום שבית דין דתי מוסמך לשפוט על פי דין יראו כל הוראה בחוק שמדובר בה בבית המשפט כאילו מדובר בבית דין דתי.

לבית הדין השרעי סמכות להידרש לענייני אפוטרופסות מכוח סעיפים 51-52 לדבר המלך במועצתו 1922-1939.

חוק בית המשפט לענייני משפחה קובע מצדו כי אין בו כדי לגרוע מסמכויות בתי הדין הדתיים ובעניין שנתון לסמכותו המקבילה של בית הדין הדתי יהיה בית המשפט לענייני משפחה מוסמך לדון, כל עוד אין בית הדין הדתי דן בו (סעיף 25).

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 44915-02-20 ג.א.ג. ואח' נ' ס.א.ג. ואח'

5.6. בבג"צ 2621/11 פלונית נ' בית הדין השרעי לערעורים (פורסם בנבו) נקבעה ההלכה הבאה הרלבנטית לענייננו :

א. השאלה לאיזו ערכאה מוקנית הסמכות לדון בתביעות שמוגשות על ידי מי מהצדדים תוכרע על פי עיקרון חופש הבחירה בין הערכאות. חופש זה נועד ביסודו לשרת את המתדיינים ולכבד את אוטונומיית הרצון שלהם. מצד שני הוא טומן בחובו גם קשיים רבים ובראשם החשש מהתערבות של ערכאה אחת בהחלטותיה של האחרת.

ב. לשם כך פותחו כללי הכיבוד ההדדי בין הערכאות שלפיהם לא תדון ערכאה מסוימת בסוגיה שכבר נדונה על ידי ערכאה אחרת.

ג. ככלל, משהגיע הליך לסיומו, מוצתה סמכותה המקורית של הערכאה הדנה והסמכות לדון בתביעות חדשות של הצדדים תהא שוב לפי עיקרון הברירה החופשית בין הערכאות. החריג – כאשר מדובר בסוגיות בעלות אופי מתמשך, קיים חשש שמתן חופש בחירה מחודש יוביל לכך שההחלטה שכבר ניתנה באותה סוגיה, לרבות רוחה או הקו השיפוטי שנקטה תסוכל כאשר תידון בפני הערכאה המקבילה.

ד. מכוח כללי כיבוד הדדי בין ערכאות פותח כלל "הסמכות הנמשכת" שלפיו הערכאה שדנה בסוגיה בעלת אופי מתמשך בגלולה הראשון, עשויה **בתנאים מסוימים** לרכוש סמכות להמשיך ולעסוק בה גם בגלולה המאוחר. כך גם יקטן הסיכון לסיכולה. כלל זה הוא החריג לעיקרון חופש הבחירה ומטרתו למנוע התרוצצות מכבידה ומבזה של בעלי הדין ממערכת שיפוט אחת לאחרת. התנאים הינם או הסכמה של הצדדים או כלל הסמכות הנמשכת.

ה. עיקרון הסמכות הנמשכת נועד מעיקרו להקנות סמכות לשינויה או ביטולה של החלטה קודמת עקב שינוי שחל בנסיבות שההחלטה הראשונה ייסדה עצמה עליהן.

ו. הלכה זו חלה על כלל בתי הדין הדתיים לרבות בתי הדין השרעיים ובתי המשפט לענייני משפחה.

5.7. בית משפט זה סבור, כי בענייני אפטרופסות למבוגרים, כלל הסמכות הנמשכת מקבל משנה תוקף ומשקל ויש להבחין בין סכסוכי משמורת ביחס לילדים קטינים (שאף הם ענייני אפטרופסות) לבין סכסוכי אפטרופסות על מבוגרים.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 44915-02-20 ג.א.ג. ואח' נ' ס.א.ג. ואח'

5.8. סכסוכי גירושין ומשמורת מועדים מראש למרוץ סמכויות בין בתי דין דתיים לבין בתי המשפט לענייני משפחה לאור השוני בפסיקות ערכאות אלו, השוני בתחולת סדרי הדין הנוהגים בהם והשוני האפשרי בתוצאות ובהשפעת טיעונים הרלבנטיים לאשם בפגיעת הקשר על סכסוכים "אזרחיים" שבין הצדדים (כגון סכסוכי מזונות, משמורת ורכוש). הלכות בית המשפט העליון בדבר סמכות נמשכת מתייחסות במפורש לכך שמדובר בסכסוכי גירושין. באף אחת מאותן הלכות שנדרשו למבחני הסמכות הנמשכת בין בתי הדין הדתיים לבתי המשפט לענייני משפחה לא היה זה עניין של אפוטרופוסות למבוגרים לפי פרק הפרק השלישי בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות התשכ"ב – 1962. בית משפט זה משוכנע כי בענייני אפוטרופוסות על מבוגרים נכון להחמיר במבחני "הסמכות הנמשכת" שנקבעו בענייני משמורת ואפוטרופוסות על ילדים, לצמצם בחופש הבחירה של "הצדדים" ולהעמיד בראש סדר העדיפויות את טובתו של האדם שעניינו נדון על ידי אחת הערכאות.

5.9. סכסוכי אפוטרופוסות ביחס למבוגרים שונים הם מסכסוכי אפוטרופוסות ביחס לילדים. ראשית, בהליך אפוטרופוסות, הצדדים אינם בהכרח בני זוג/הורים הנאבקים על אפוטרופוסות הילד ולעתים מדובר בצד מעוניין אחר או קרוב משפחה המגיש את הבקשה להתמנות כאפוטרופוס. כך למשל, במקרה שלפני התובעים הם אביו של ע.א. ואחיו ואילו הנתבעים הם לא רק האם אלא גם ב"כ היועמ"ש.

שנית, בנוסף לבני המשפחה אמור ב"כ היועמ"ש במשרד הרווחה להיות צד להליך (בכל אחת מהערכאות) וראו סעיף 69 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, התשכ"ב - 1962. שלישית, סוגיית האפוטרופוסות היא סוגיה מתמשכת מטיבה וטבעה שכן הוראות חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות מבהירות כי על האפוטרופוס לעתור למתן הוראות בעניינים מסוימים, מבהירות מתי יסתיים תפקידו, חובתו להגיש פרטה ודיווחים וכפיפותו לבית המשפט (אותו בית משפט שדן בעניין מלכתחילה). לאור טבעם של ההליכים האמורים, ודווקא משום שברור לכל כי ערכאה הממנה אפוטרופוס למבוגר, חזקה עליה כי תפעל לטובתו ותעשה כן על פי הוראות חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, אין מקום לאפשר קיומו של מרוץ סמכויות ואין מקום להצדיק החלטות מסכלות של ערכאות שונות. הנכון עבור אותו אדם שממונה לו אפוטרופוס ובוודאי עבור הציבור (כמדיניות שיפוטית מערכתית אחראית) שמקום שמונה אפוטרופוס לאדם על ידי ערכאה אחת, הרי שסמכות השיפוט ביחס לפיטוריו של אותו אפוטרופוס, מתן הוראות, שינוי החלטות, תהיה מסורה אך ורק לאותה ערכאה שמינתה את האפוטרופוס במקור. אפשרות אחרת של התייחסות לסכסוכי אפוטרופוסות בענייני מבוגרים כסכסוכי משמורת היא מסוכנת, בלתי רצויה, פוגעת באמון הציבור במערכת בתי המשפט ובתי הדין ויוצרת תחרות ומרוץ סמכויות כמו

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 44915-02-20 ג.א.ג. ואח' נ' ס.א.ג. ואח'

גם אפשרות סיכול החלטות מקום שהדבר כלל אינו נחוץ ועלול לפגוע בטובתו של האדם שעניינו נדון בידי הערכאות.

5.10. על כך יש להוסיף כי דווקא תיקון 18 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התשכ"ב – 1962 מצדיק הותרת סמכות שיפוט בענייני אפוטרופסות למבוגרים בידי ערכאה אחת. התיקון האמור ערך שינוי יסודי באופן ההתייחסות השיפוטית והציבורית כלפי מי שמתקשה לנהל את עניינו מטעמים שונים (בריאותיים, קוגניטיביים, נפשיים ועוד). התיקון ביקש לאפשר לערכאות השיפוט "לתפור את החליפה המתאימה" מבחינה משפטית עבור כל אדם לפי צרכיו, יכולותיו, מגבלותיו ותוך שמירה על האוטונומיה שלו. מכוח התיקון אף נוצרו הליכים חדשים שלא היו קיימים קודם כמו למשל הליך של "תמיכת החלטות". התיקון מבקש להגביל מינויים של אפוטרופסות בזמן, בהיקף ובתחולה. כפועל יוצא ובייחוד במקרים שבהם סובל אדם מקשיים פרוגרסיביים, ייתכן מאוד שבשלב מוקדם לא ימונה לו אפוטרופוס ואף אם כן, לא לכל עניינו ולא לתקופה קבועה או ארוכה אך לאחר פרק זמן מסוים בשל הידרדרות או אסקלציה במצבו, יידרש בית המשפט פעם נוספת לעניינו והפעם ירחיב תחולת המינוי או יאריכו ולהיפך, ייתכן שלאחר פרק זמן מסוים בעקבות הטבה במצבו, שוב לא יהיו תנאים המצדיקים כלל מינוי אפוטרופוס. הוא הדין ביחס לאדם שבתחילה מונה לו תומך החלטות אך מטעמים שונים עולה כי יש צורך במינוי אפוטרופוס. התיקון לחוק עצמו יצר מדרג של פתרונות שיפוטיים יצירתיים עבור אותו אדם והנכון הוא שאותה ערכאה שמתחילה לטפל בעניינו של אדם תמשיך ותעשה כן גם בהליך עתידי.

טול מקרה שבית דין דתי ממנה אפוטרופוס לאדם לעניינים רכושיים וכעבור שנה מוגשת לבית המשפט לענייני משפחה בקשה לביטול אותה החלטה לשם מינוי תומך החלטות או לשם מינוי אפוטרופוס אחר או מינוי אפוטרופוס גם לעניינים אישיים או לקבלת הוראות בעניינו של אותו אדם. היעלה על הדעת כי בנסיבות שכאלה בית המשפט לענייני משפחה ייתן החלטה שתעמוד בסתירה להחלטת המינוי?

5.11. הנה כי כן, טובתו של האדם שעניינו מטופל על ידי אחת הערכאות לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות שאותה ערכאה שדנה לראשונה בענייני אפוטרופסות תמשיך ותדון גם להבא בסכסוכים עתידיים. נראה כי בהקשר זה הוראת סעיף 74 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התשכ"ב – 1962 מקבלת משנה תוקף במובן זה שבית משפט או בית דין דתי שנתן החלטה בעניין אפוטרופסות הוא **ורק הוא** יהיה זה שיידרש לשינוי החלטותיו ולא בית משפט אחר.

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 44915-02-20 ג.א.ג. ואח' נ' ס.א.ג. ואח'

5.12. במקרה שלפניי יפים הדברים לעיל מכוח קל וחומר: ראשית, לא רק ההחלטה בדבר מינוי אפוטרופוס ניתנה על ידי בית הדין השרעי אלא גם ההחלטה בדבר מתן הוראות להוריו של ע.א. בעניין משיכת כספים. אם לתובע יש טענות כנגד החלטות שהוא עצמו ביקש אותן בפני בתי הדין השרעיים, הרי שעליו להלין על עצמו ו/או לפנות לאותן ערכאות. אין בית משפט זה מהווה ערכאת ערעור על בתי הדין השרעיים ואין מקום לתקוף את התנהלות בתי הדין השרעיים בבית משפט זה. שנית, בהתנהלותם הדיונית של התובע והנתבעת בעבר הם הביעו הסכמה לסמכות בתי הדין השרעיים לדון בענייניו של ע.א.. העובדה שיש ביניהם סכסוך כעת אינה פוגעת באותה הסכמה להמשך התדיינות בפני אותה ערכאה ואל לו לבית משפט זה לשמש בידיהם של הוריו של ע.א. הנאבקים זו בזו משפטית ולאפשר להם לגרור אותו וליתן להם במה לכך. שלישית, אותה ערכאה שמינתה את הוריו של ע.א. ואפשרה להם למשוך כספים ללא חובת דיווח לאפוט' הכללי (שלא ידע כלל על המינוי עד להליכים הנוכחיים) היא זו שצריכה להידרש לסוגיה וככל שנפלו פגמים בהליכים שלפניה היא זו שצריכה לבדוק אותם ולקבוע אותם ואם תמצא לנכון, תשנה החלטותיה אך לא בית משפט זה.

5.13. לאור כל האמור לעיל אני קובע כי סמכות השיפוט להידרש לתובענה נתונה לבית הדין השרעי בנצרת ואני מורה על העברת התובענה לטיפולו מכוח הוראות סעיף 79(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב] התשמ"ד – 1984.

6. הסעד הזמני:

מה באשר לסעד הזמני? הסעד הזמני שניתן על ידי בית משפט זה הינו מוצדק וראוי אף אם נעשה הדבר במעמד צד אחד עוד בטרם בירור הסמכות העניינית שכן מדובר היה בדחיפות שהצריכה צו זמני להגן על יתרת כספיו של ע.א.. גם לאחר עיון בתגובה אין מקום לשנות מאותה החלטה. ראשית, אכן עולות תהיות לעניין טיב השימוש בכספיו של ע.א. על ידי אמו. רכישת רכב בסך 300,000 ₪ (שכיום כבר אינו בנמצא) ספק אם שירתה את ע.א. או הייתה חיונית לו. משיכות הכספים הינם מעבר ל-10,000 ₪ בחודש כפי שהותר להורים בהחלטת בית הדין השרעי ולא ברור עבור מה מיועדים. אין כיום הסכמה ושיתוף פעולה בין האפוטרופוסים (הוריו של ע.א.) והם מצויים בסכסוך ודי בכך כדי להצדיק הקפאת אפשרות משיכת כספים מחשבונו של בנס. זו גם הייתה עמדת האפוט' לדין שמונה על ידי וחזקה עליו כי הוא מוסר עמדה שנועדה להגן על ע.א. ממקום אובייקטיבי וללא קשר לסכסוך בין הוריו.

7. מקום שניתן סעד זמני (מכוח סמכותי לפי סעיף 68(א) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות התשכ"ב – 1962 ומקום שממילא ניתן יהיה לשנותו או לעיין בו מחדש על

בית משפט לענייני משפחה בנצרת

תמ"ש 44915-02-20 ג.א.ג. ואח' נ' ס.א.ג. ואח'

ידי הערכאה המוסמכת אין מקום לבטלו ויש להותירו בשלב זה ועד לדיון של הערכאה המוסמכת על כנו.

8. כך נפסק גם בפסיקת בית המשפט העליון כאשר ניתנו סעדים זמניים על ידי ערכאות נעדרות סמכות עניינית וראו רע"א 6435/05 ז'אנו נ' יורו ישראל ואח' (2006, פורסם בנבו); ע"א 75/86 מנסור נ' מנסור פ"ד מ(3) 662 (1986)).

9. לאור כל האמור לעיל אני מותיר הצו הזמני שניתן במעמד צד אחד על כנו ומורה על העברת ההליך לבית הדין השרעי בנצרת כאמור בסעיף 5.13 להחלטתי לעיל.

המזכירות תיישם ותמציא לכל הגורמים.

ניתן לפרסום ללא פרטים מזהים של הצדדים.

ניתנה היום, ט' אדר תש"פ, 05 מרץ 2020, בהעדר הצדדים.

אסף זגורי, שופט, סגן הנשיא